

Tıp Fakültesi Öğrencilerinin İnternet ve Sosyal Medya Bağımlılığı

Internet and Social Media Addiction of Medical Faculty Students

Selcen Öncü* (ORCID: 0000-0001-6329-4227)

Özlem Erel* (ORCID: 0000-0001-8920-1105)

*Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi, Aydın, TÜRKİYE

Sorumlu Yazar: Selcen ÖNCÜ, E-Posta: selcenoncu@gmail.com

Özet

Amaç: Çalışmanın amacı; tıp fakültesi öğrencilerinde internet ve sosyal medya bağımlılık düzeylerini belirleyerek bunu etkileyen etmenleri saptamaktır. Öğrencilerimizin internet ve sosyal medyayı etkin ve etkili kullanabilen, farkındalığı yüksek iyi hekimler olabilmeleri için mezuniyet öncesi eğitim programında bunun önemini vurgulamak ise ikincil amacımızdır.

Yöntem: Kesitsel tipteki nicel çalışmanın evrenini, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde öğrenim görmekte olan öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışmada örneklem seçimine gidilmeden evrenin tamamına ulaşmaya çalışılmış, veri toplama aracını eksiksiz dolduran 691 öğrenci çalışmaya dâhil edilmiştir. Veri toplama aracı olarak kullanılan anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Formun ilk bölümü; katılımcılara ilişkin tanımlayıcı bilgilerin sorgulandığı bölüm, ikinci bölüm Hahn ve Jerusalem tarafından geliştirilip Şahin ve Korkmaz tarafından Türkçe'ye uyarlanan "İnternet Bağımlılık Ölçeği", üçüncü bölüm ise Şahin tarafından geliştirilen "Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği - Öğrenci Formundan (SMBÖ-ÖF)" oluşmaktadır.

Bulgular: Yaşları 17-35 (21,1±2,4) arasında değişmekte olan 691 katılımcının %53,0'ü (n:366) kadın, %47,0'si (n:325) erkek idi. Katılımcıların internet bağımlılığı puanı ortalaması (35,5±12,1) ve alt boyut puan ortalamaları düşük düzeyde saptanmıştır. İnterneti kullanma

amacının en fazla sosyal medya kullanımı olduğu belirlenmiştir. Farklı değişkenler ile karşılaştırıldığında; akademik başarı ve interneti akademik amaçlı kullanım oranı arttıkça internet bağımlılığının azaldığı, evde ailesi ile yaşayanlarda yine internet kullanımının daha az olduğu belirlenmiştir. Sosyal medya bağımlılığının benzer şekilde akademik başarı ve interneti akademik amaçla kullananlarda daha düşük olduğu; erkeklerde ve evde ailesi ile yaşayanlarda daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Sonuç: Çalışmamızda, internet bağımlılığının akademik başarı algısı yüksek olanlarda ve interneti akademik amaçlarla kullananlarda daha düşük olduğu belirlenmiştir. Sosyal medya bağımlılığının ailesiyle birlikte yaşayanlarda ve interneti akademik amaçlarla kullananlarda daha düşük olduğu saptanmıştır. İnternet bağımlılığı ile akademik başarı algısı arasındaki negatif ilişkide; yüksek akademik başarı algısına sahip öğrencilerin, dikkatlerini ve zamanlarını daha fazla akademik amaçlı aktivitelere yönlendirdikleri için internet ve sosyal medya bağımlılığına daha az eğilim gösterdikleri düşünülebilir. Ailesi ile yaşayan öğrencilerde sosyal medya bağımlılığının düşük olması ailenin ve çevresel etkilerin bağımlılık üzerine olumlu etkisini ortaya koymaktadır. Çalışmamızın sonuçları, bu alanda yapılacak farklı çalışmalara da örnek teşkil edebilecek, tıp fakültesi öğrencilerinin internet ve sosyal medya bağımlılığı üzerindeki etkilerini anlamamıza ve gelecekteki eğitim programlarını bu bilgiler ışığında

şekillendirmemize yardımcı olarak öğrencilerin internet ve sosyal medyayı bilinçli bir şekilde kullanmalarını teşvik etmemize yardımcı olacaktır. Meslek yaşantılarında bağımlılıklardan korunmada aktif rol alması beklenen tıp fakültesi öğrencilerinin internet ve sosyal medyayı etkin ve etkili kullanabilen, farkındalığı yüksek iyi hekimler olabilmeleri için mezuniyet öncesi eğitim programlarında bağımlılıklara gereken önemin verilerek vurgulanması ve konu ile ilgili çalışmaların yapılması sorunun önlenmesi için etkili olabilecektir.

Abstract

Aim: *The study aims to determine the internet and social media addiction levels of medical students and factors affecting these levels. Our secondary aim is to emphasize the importance of this in the undergraduate medical education program so that our students can become good physicians with high awareness of using the internet and social media effectively and efficiently.*

Methods: *The population of this cross-sectional quantitative study consists of students studying at Aydın Adnan Menderes University Faculty of Medicine. In the study, all medical students of the school were targeted without selecting a sample, and 691 students who completed the data collection tool properly were included in the study. The questionnaire form used as a data collection tool consists of three parts. The first part of the form was for descriptive information about the participants; the second part consists of the "Internet Addiction Scale" developed by Hahn and Jerusalem and adapted to Turkish by Şahin and Korkmaz, and the third part consists of the "Social Media Addiction Scale - Student Form" developed by Şahin.*

Results: *Of the 691 participants aged between 17-35 (21.1±2.4); 53.0% (n:366) were female , 47.0% (n:325) were male. The average of the internet addiction scores (35.5±12.1) and subscale scores of the participants were found to be low. The most common purpose of using the internet was found to be social media usage. Compared with different variables; it has been determined that; when academic success and the rate of using the internet for academic purposes increase internet addiction decreases, and internet use is less in those living at home with their families. It has been found that social media addiction is similarly lower among; students with a high perception of academic success; students using the internet for academic purposes; males and those living with their families."*

Conclusions: *In our study, it has been determined that the perception of academic achievement is lower in individuals with a high perception of internet addiction and those who use the internet for academic purposes. It has been found that social media addiction is lower among students living with their families and those using the internet for academic purposes. There is a negative relationship between internet addiction and the perception of academic achievement, it can be assumed that students with high academic achievement give their attention and time more towards academic activities, thus showing less tendency towards internet and social media addiction. The lower social media addiction among students living with their families shows the positive influence of family and environmental factors on addiction.*

The results of our study will not only serve as an example for different studies in this field but also help us understand the effects of internet and social media addiction on medical students, enabling us to shape future educational programs based on this information and encourage students to use the internet and social media consciously. Emphasizing the importance of addiction in pre-graduation education programs for medical students, who are expected to play an active role in preventing addictions in their professional lives, and conducting studies on the subject, can be effective in preventing the problem and helping medical students become competent and aware physicians who can use the internet and social media effectively and responsibly.

GİRİŞ

Temelleri 1950'li yıllarda Amerika'da atılan ve 1980'li yıllarda günümüzdeki halini almaya

başlayan internetin ülkemizde ilk kullanımı 1987 yılında olmuştur. Bilgiye erişim, iletişim, ticaret, eğlence gibi pek çok alanda hayatımıza giren internet, günlük hayatın vazgeçilmezi haline gelmiştir. Son yıllarda dünyada ve ülkemizde internet kullanımı oldukça yaygınlaşmıştır. Dünya'da internet kullanımı incelendiğinde; 2020 yılı kıtalara göre internet kullanım verilerinde ilk üç sırada Asya (%51,8), Avrupa (%14,3), Afrika (%12,8) görülmektedir. Avrupa ülkeleri arasında ilk üç sırada Rusya (%16,6), Almanya (%10,5) ve Türkiye (%9,7) yer almaktadır (1). İnternet kullanımı ile sosyal medya uygulamalarının kullanımı da aylık milyarları geçen kullanıcı sayıları ile kontrolsüzce artmakta, insanlar; kendileri, aileleri, arkadaşları ve yaşamları ile ilgili paylaşımlarını bu uygulamalar üzerinden yapmaya başlamış ve sosyal medya kanalları her yerden ulaşılabilen güçlü araçlar olmaya başlamıştır (2). Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre; ülkemizde 2019 yılı internet kullanım oranı 16-74 yaş için; %75,3 iken 2020 yılında oran %79,0'a yükselmiştir. İnternet kullanım durumlarının erkeklerde %84,7, kadınların %73,3 oranında olduğu saptanmıştır (3).

Günümüzde hayatı kolaylaştırmak amacı ile yoğun olarak kullanılan ve yararlı kullanım alanları çok fazla olan internet ne yazık ki özellikle çocuklarda ve gençlerde kötüye kullanım ve aşırı kullanım ile bağımlılık boyutu ile de tartışılmaya başlanmıştır. Öğrenciler için ders ve akademik amaçlı bir başvuru kaynağı olan internet kullanımı başlarda bir araçken bağımlılık boyutunda bir amaç haline dönüşmüştür (4, 5). Aşırı ve bağımlılık düzeyinde internet ve sosyal medya kullanımının, akademik motivasyon, erteleme davranışı, okula bağlanma ve akademik başarı ile doğrudan ilişkili konularda etkisini belirlemek önemlidir (6). Bazı bilimsel çalışmalarda internet bağımlılığının fiziksel (aktivite azalması, kilo artışı, yeme bozukluğu, uyku bozukluğu) ve ruhsal bozukluklar yanında sosyal ilişkilerde bozulma, zorlayıcı ve

patolojik internet kullanımı kavramlarını da karşımıza çıkardığı bildirilmektedir (7-14). Sağlık hizmet sunumunun her basamağında yer alan hekimler, toplumdaki bağımlılıkların tanı, tedavi ve takibinde de rol almaktadırlar. Geleceğin hekim adayı olan tıp fakültesi öğrencilerinin mezuniyet öncesi eğitim döneminde bağımlılık kavramı ile nasıl karşılaştıkları ve bunun akademik başarıları üzerinde etkisinin saptanması önem taşımaktadır.

Araştırmamızın birincil amacı; tıp fakültesi öğrencilerinde internet ve sosyal medya bağımlılık düzeylerini belirleyerek bunu etkileyen etmenleri saptamaktır. Öğrencilerimizin internet ve sosyal medyayı etkin ve etkili kullanabilen, farkındalığı yüksek iyi hekimler olabilmeleri için mezuniyet öncesi eğitim programında bunun önemini vurgulamak ikincil amacımızdır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu tanımlayıcı araştırma, Ekim 2019 - Şubat 2020 tarihleri arasında Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesinde gerçekleştirilmiştir. Gerekli kurum izni, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığından, etik kurul ise 2019/78 protokol numarası ile Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan alınmıştır. Kesitsel tipteki nicel araştırmanın evrenini 2019-2020 eğitim yılında Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem seçimine gidilmeden çalışmaya katılmaya gönüllü olan toplam 691 öğrenci çalışmaya dâhil edilmiştir. Veriler, hazırlanan anketler ile toplanmıştır. Anketler, çalışma ile ilgili bilgilendirme sonrasında gönüllü öğrencilere yüz yüze olarak doldurtulmuştur.

Araştırmacılar tarafından oluşturulan anket formu üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm, sosyo-demografik veriler; cinsiyet, öğrencilerin akademik başarılarını nasıl algıladıkları,

ebeveyn eğitim düzeyleri, ekonomik durumlarını nasıl algıladıkları, üniversite öncesinde ve günümüzde nerede yaşadıkları, internet kullanım sıklıkları ve internet kullanım amaçları gibi durumları sorgulayan 11 maddeden oluşmaktadır (Tablo 1). İkinci bölüm İnternet Bağımlılığı Ölçeğinden (İBÖ) oluşmaktadır; ölçek, farklı yaş gruplarından bireylerin internet bağımlılık düzeylerini belirlemeye yönelik olarak 2001 yılında Hahn ve Jerusalem tarafından tasarlanmış (15), 2011 yılında Şahin ve Korkmaz tarafından Türkçeye uyarlanmıştır (16). Ölçek 3 faktör ve 19 madde içermektedir. Birinci faktör “kontrol kaybı”, ikincisi “daha fazla çevrimiçi kalma isteği”, üçüncüsü “sosyal ilişkilerde olumsuzluk”. Değerlendirme sonucunda; elde edilebilecek olan en yüksek puan 95, en düşük ise 19 olarak alınır. Puanların yüksekliği katılımcıların internet bağımlılık düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin güvenilirliğini hesaplamak üzere veriler üzerinde iç tutarlılık analizleri yapılmıştır. Buna göre faktörlerin iç tutarlılık katsayıları sırasıyla 0,90; 0,88 ile 0,92 arasında değerler almaktadır. Ölçeğin geneli için iç tutarlılık katsayısı 0,85’tir.

Üçüncü bölümde yer alan Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği- Öğrenci Formu (SMBÖ-ÖF): 2018 yılında Şahin tarafından tasarlanmış, sosyal medya bağımlılık düzeylerinin belirlenmesi amacıyla ortaokul, lise ve üniversite öğrencilerine uygulanmıştır (17). Gerçekleştirilen geçerlik çalışmaları çerçevesinde açıklayıcı ve doğrulayıcı analizler yapılmıştır. Beşli Likert tipindeki ölçek, 4 alt boyut (sanal tolerans, sanal iletişim, sanal problem ve sanal bilgilenme) ve 29 maddeden oluşmaktadır. Sanal tolerans alt boyutu 1-5, sanal iletişim 6-14, sanal problem 15-23 ve sanal bilgilenme ise 24-29 numaralı maddelerden oluşmaktadır. Ölçeğin KMO katsayısı 0,96; Barlett anlamlılık değeri Testi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık için p değerinin 0,05’ten küçük saptanması koşulu aranmıştır.

$\chi^2=12680,88$ ($p=,00$) düzeyinde anlamlı olarak bulunmuştur. Tüm ölçek için iç tutarlılık katsayısının (Cronbach Alpha katsayısı) 0,93; alt faktörler için ise iç tutarlılık katsayılarının 0,81 ile 0,86 arasında değerler aldığı görülmüştür. Ölçeğin test-tekrar test katsayısı 0,94 olarak bulunmuştur. Analizler SMBÖ-ÖF’nün, öğrencilerin sosyal medya bağımlılığını belirlemeye yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu ortaya koymuştur. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 145, en düşük puan ise 29’dur. Puanın yüksek olması bireyin kendisini “sosyal medya bağımlısı” olarak algıladığı biçiminde değerlendirilmektedir. Ölçeklerin kullanılabilmesi için gerekli izinler e-posta yolu ile alınmıştır.

Araştırma verileri SPSS 21.0 istatistik programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Sürekli değişkenlerin normal dağılıma uygunluğu görsel (histogram ve olasılık grafikleri) ve analitik yöntemler (Kolmogorov-Smirnov/Shapiro-Wilk testleri) kullanılarak araştırılmıştır. Araştırmanın tanımlayıcı istatistikleri, normal dağılıma uyan verilerde ortalama ve standart sapma, normal dağılıma uymayan verilerde ortanca, minimum ve maksimum, kategorik verilerde sayı ve yüzde kullanılarak gösterilmiştir. Araştırmada kategorik değişkenler arasında fark olup olmadığını göstermek için Ki Kare Testi kullanılmıştır. Bağımsız gruplarda sürekli değişkenlerin parametrik özellikleri taşıyanlarının karşılaştırılmasında Student-t Testi veya OneWay ANOVA, bağımsız gruplarda sürekli değişkenlerin parametrik özellikleri taşımayanlarının karşılaştırılmasında Mann Whitney U Testi veya Kruskal Wallis Varyans Analizi kullanılmıştır. Sürekli değişkenlerin parametrik özellikleri taşıyanlarının korelasyonunda Pearson Testi, sürekli değişkenlerin parametrik özellikleri taşımayanlarının korelasyonunda Spearman

BULGULAR

Yaşları 17-35 (21,1±2,4) arasında değişmekte olan 691 katılımcının %53,0'ü (n:366) kadın, %47,0'si (n:325) erkek idi. Akademik başarı algısı orta olan öğrenciler çoğunlukta idi (%66,3 (n:458)). Öğrencilerin %30,8'i (n:213) evde yalnız yaşamakta olduğunu, %97,8'i

(n:676) cep telefonlarından internete bağlanabildiklerini bildirmiştir. Öğrencilerin internete bağlanma ortalaması günde 4,4±2,6 saat olarak belirlenmiş; internet kullanım amaçlarında %68,5 (n:473) ile "sosyal medya" ilk sırada yer almıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Kişisel Değişkenler

		n	%
Cinsiyet	Kadın	366	53,0
	Erkek	325	47,0
Akademik başarı algısı	Kötü	67	9,7
	Orta	458	66,3
	İyi	166	24,0
Anne eğitim	İlkokul öncesi	44	6,4
	İlkokul	119	17,2
	Ortaokul	58	8,4
	Lise	196	28,4
	Üniversite ve sonrası	274	39,7
Baba eğitim	İlkokul öncesi	7	1,0
	İlkokul	88	12,7
	Ortaokul	55	8,0
	Lise	156	22,6
	Üniversite ve sonrası	385	55,7
Ekonomik durum	Kötü	20	2,9
	Orta	329	47,6
	İyi	322	46,6
	Çok iyi	20	2,9
Üniversite öncesi yaşam	Köy	33	4,8
	İl	479	69,3
	İlçe	179	25,9
İkamet yeri	Aile yanı	124	17,9
	Evde yalnız	213	30,8
	Evde arkadaşlarla	148	21,4
	Devlet yurdu	61	8,8
	Özel yurt	145	21,0
Cepten internete bağlanma	Evet	676	97,8
	Hayır	15	2,2
	Sosyal Medya	473	68,5
İnternet kullanma amacı	Haber Alma	106	15,3
	Oyun/film	84	12,2
	Akademik	28	4,1

Öğrencilerin internet bağımlılıkları incelendiğinde; İBÖ toplamı 19,0-83,0 arasında değişmekte olup, ortalaması 35,5±12,1 olarak belirlenmiştir (Tablo 2). İBÖ kontrol kaybı 7-32 arasında (ortalama:

14,9±5,0); aşırı çevrim içi kalma isteği 3,0-15,0 arasında (ortalama: 6,2±2,9); sosyal ilişkilerde olumsuzluk 9,0-45,0 arasında (ortalama: 14,5±6,0) olarak belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. İBÖ, SMBO Toplam ve Alt Grup Ortalamaları

	Ortalama	SS	Min.	Maks.
İBÖ Toplam	35,5	12,1	19,0	83,0
İBÖ Kontrol Kaybı	14,9	5,0	7,0	32,0
İBÖ Aşırı Çevrim İçi Kalma İsteği	6,2	2,9	3,0	15,0
İBÖ Sosyal İlişkilerde Olumsuzluk	14,5	6,0	9,0	45,0
SMBO Toplam	62,9	18,8	29,0	120,0
SMBO Sanal Tolerans	11,2	4,3	5,0	25,0
SMBO Sanal İletişim	17,9	6,2	9,0	41,0
SMBO Sanal Problem	17,0	6,5	9,0	41,0
SMBO Sanal Bilgilenme	16,8	5,5	6,0	30,0

İBÖ toplam puanına göre, internet bağımlılığının; akademik başarı algısı iyi olanlarda (p:0,000), cep telefonundan internete bağlananlarda (p:0,006) ve interneti akademik amaçlı kullananlarda (p:0,000) daha düşük olduğu tespit edilmiştir (Tablo 3). İBÖ alt gruplarına bakıldığında, kontrol kaybının; akademik başarı algısı iyi olanlarda (p:0,016) ve interneti akademik amaçlı kullananlarda anlamlı olarak düşük (p:0,000) olduğu saptanmıştır. Çevrim içi kalma isteğinin; baba eğitim düzeyi ortaokul olanlarda (p:0,010); cep telefonundan internete bağlanamayanlarda (p:0,030) ve internet kullanım amacı sosyal medya olanlarda (p:0,002) anlamlı olarak yüksek olduğu saptanmıştır (Tablo 3). Sosyal ilişkilerde olumsuzluk puanının; kadın cinsiyette (p:0,005), akademik başarı algısı iyi olanlarda (p:0,000), cep telefonundan internete bağlanabilenlerde (p:0,001) ve interneti akademik amaçlı kullananlarda anlamlı olarak düşük (p:0,028) olduğu saptanmıştır (Tablo 3).SMBO alt gruplarına bakıldığında, sanal

tolerans; erkek cinsiyette (p:0,000), ikamet yeri aile yanı olanlarda (p:0,024) ve interneti akademik amaçlı (p:0,000) kullananlarda anlamlı olarak düşük saptanmıştır. Sanal iletişim puanı; akademik başarı algısı iyi olanlarda (p:0,013), baba eğitim düzeyi ilkököl öncesi olanlarda (p:0,015), ailesinin yanında ve evde yalnız ikamet edenlerde (p:0,006), cep telefonundan internete bağlanabilenlerde (p:0,008) ve interneti akademik amaçlı kullananlarda (p:0,000) anlamlı olarak düşük saptanmıştır. Sanal problem puanı; akademik başarı algısı iyi olanlarda (p:0,007), ikamet yeri aile yanı olanlarda (p:0,005), cep telefonundan internete bağlanabilenlerde (p:0,019) ve interneti akademik amaçlı kullananlarda (p:0,000) anlamlı olarak düşük saptanmıştır. Sanal bilgilenme puanı ise erkek cinsiyette (p:0,000), ikamet yeri aile yanı olanlarda (p:0,011) ve interneti akademik amaçlı kullananlarda (p:0,000) anlamlı olarak düşük saptanmıştır.

Tablo 3. İBÖ toplam ve alt grup puanlarının farklı değişkenlere göre anlamlılık durumu

		n	Ortalama	SS	Min.	Maks.	p
İBÖ Toplam							
Akademik başarı algısı	Kötü	67	41,0	14,7	19,0	83,0	
	Orta	458	35,6	11,8	19,0	71,0	0,000
	İyi	166	33,2	10,8	19,0	66,0	
Cep telefonundan internete bağlanma	Evet	676	35,3	11,9	19,0	83,0	
	Hayır	15	45,5	14,1	19,0	61,0	0,006
İnternet kullanma amacı	Sosyal Medya	473	36,6	12,1	19,0	83,0	
	Haber Alma	106	32,2	10,9	19,0	65,0	0,000
	Oyun-film	84	35,3	12,5	19,0	76,0	
	Akademik	28	30,2	11,3	19,0	57,0	
İBÖ Kontrol Kaybı							
Akademik başarı algısı	Kötü	67	16,4	5,7	16,0	32,0	
	Orta	458	14,9	4,8	14,0	31,0	0,016
	İyi	166	14,2	5,1	13,0	27,0	
İnternet kullanma amacı	Sosyal Medya	473	15,5	5,0	7,0	32,0	
	Haber Alma	106	13,1	4,4	7,0	27,0	
	Oyun-film	84	14,8	5,3	7,0	30,0	0,000
	Akademik	28	11,6	4,0	7,0	21,0	
İBÖ Aşırı Online Kalma İsteği							
Baba eğitim durumu	<İlkokul	7	5,4	3,2	3,0	12,0	
	İlkokul	88	6,1	3,0	3,0	14,0	
	Ortaokul	55	7,0	3,0	3,0	14,0	0,010
	Lise	156	6,7	3,0	3,0	15,0	
	≥ Üniversite	385	5,9	2,9	3,0	15,0	
Cep telefonundan internete bağlanma	Evet	676	6,2	2,9	3,0	15,0	0,030
	Hayır	15	7,9	3,1	3,0	12,0	
İnternet kullanma amacı	Sosyal Medya	473	6,5	3,0	3,0	15,0	
	Haber Alma	106	5,6	2,5	3,0	14,0	0,002
	Oyun- film	84	5,7	2,7	3,0	13,0	
	Akademik	28	5,1	2,5	3,0	10,0	
İBÖ Sosyal İlişkilerde Olumsuzluk							
Cinsiyet	Kadın	366	13,8	5,3	9,0	35,0	
	Erkek	325	15,3	6,5	9,0	45,0	0,005
Akademik başarı algısı	Kötü	67	17,8	7,6	9,0	45,0	
	Orta	458	14,5	5,9	9,0	35,0	0,000
	İyi	166	13,1	4,9	9,0	31,0	
Cep telefonundan internete bağlanma	Evet	676	14,3	5,8	9,0	45,0	0,001
	Hayır	15	22,1	7,8	9,0	32,0	
İnternet kullanma amacı	Sosyal Medya	473	14,7	5,9	9,0	45,0	
	Haber Alma	106	13,6	5,7	9,0	32,0	0,028
	Oyun-film	84	14,8	6,5	9,0	36,0	
	Akademik	28	13,4	6,0	9,0	27,0	

SMBO toplam puanına göre, sosyal medya bağımlılığı; erkek cinsiyette (p:0,005), baba eğitim düzeyi ilkökul öncesi olanlarda (p:0,040), ailesinin yanında ikamet edenlerde

(p:0,002) ve interneti akademik amaçlı kullananlarda (p:0,000) anlamlı olarak düşüksaptanmıştır (Tablo 4).

Tablo 4. SMBO toplam puanlarının farklı değişkenlere göre anlamlılık durumu

		n	Ortalama	SS	Min.	Maks.	p
<i>SMBO Toplam</i>							
Cinsiyet	Kadın	366	64,7	18,2	29,0	119,0	0,005
	Erkek	325	60,8	19,3	29,0	120,0	
	<İlkokul	7	59,0	23,3	29,0	95,0	
Baba eğitim durumu	İlkokul	88	60,8	18,7	29,0	119,0	0,040
	Ortaokul	55	66,3	18,6	30,0	115,0	
	Lise	156	66,3	18,2	29,0	115,0	
	≥Üniversite	385	61,6	18,9	29,0	120,0	
İkamet yeri	Aile yanı	124	58,8	17,3	29,0	97,0	0,002
	Evde yalnız	213	60,9	18,3	29,0	120,0	
	Evde arkadaşlarla	148	64,4	20,0	29,0	119,0	
	Devlet yurdu	61	67,4	20,0	29,0	114,0	
	Özel yurt	145	66,0	18,3	29,0	115,0	
İnternet kullanım amacı	Sosyal Medya	473	66,5	17,5	29,0	119,0	0,000
	Haber Alma	106	56,2	18,3	29,0	115,0	
	Oyun-film	84	56,0	20,1	29,0	120,0	
	Akademik	28	47,8	19,4	29,0	90,0	

TARTIŞMA

Bu çalışmada, Tıp Fakültesi öğrencilerinin internet ve sosyal medya bağımlılığı düzeyleri ile bunu etkileyen faktörler tartışılmıştır.

Çalışmamızda, öğrencilerin internet bağımlılık düzeyi (35,5±12,1) düşük düzeyde saptanmıştır. Şahin ve arkadaşlarının çalışmasında, internet bağımlılık düzeyi (43,06±15,60) orta düzeyde (18), Balcı ve Gülnar'ın çalışmasında; "problemlı internet kullanıcısı" yüzdesi %51,6 (19), Çaynak ve ark.larının çalışmasında, riskli/bağımlı internet kullanım düzeyi %20,0 olarak belirtilmiş; depresyon, riskli/ bağımlı internet için en etkili faktör olarak bulunurken ders başarısı, sınıf, internet kullanma süresi ve aile sorunları da ilişkili faktörler olarak belirlenmiştir (20).

Ülkeler ve kıtalar arasında farklılık gösterebilen internet bağımlılık oranları; aynı ülkede bile kültürel ve coğrafi farklılıklar, örneklem büyüklüğü, ölçüm aracı gibi

etkenlerden dolayı farklılıklar gösterebilmektedir. Değişik ülkelerde yapılan internet bağımlılığı çalışmalarında farklı sonuçlar göze çarpmaktadır. İnternet kullanım insidansları; İngiltere'de %18; Türkiye'de %9,7; ABD'de %8,1; İtalya'da %0,8 olarak bildirilmiştir. Hindistan'da Tıp Fakültesi öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada ise "ciddi internet bağımlılık düzeyi" %1,2 olarak belirlenmiştir (21-23).

Çalışmamızda; akademik başarı algısı ve interneti akademik amaçlı kullanım ile internet bağımlılığı arasında negatif bir ilişki olduğu göze çarpmaktadır. Akademik başarı algısı yüksek olan öğrencilerde ve interneti akademik amaçlı kullananlarda internet bağımlılığının daha düşük olduğu görülmektedir. İnternetin akademik amaçlı kullanımı arttıkça sosyal medya kullanımının da azaldığı görülmektedir. Çalışmamız ile benzer şekilde, internet bağımlılığı ve cep telefonu kullanımı arttıkça

akademik başarının düştüğünü gösteren farklı çalışmalar bulunmaktadır. İnternet, sosyal medya bağımlılığı öğrencilerde dikkatin dağılmasına neden olarak öğrenmenin niteliği düşmekte ve dolayısı ile akademik başarısı düşmektedir. İnterneti akademik olarak kullanan öğrencilerde ise olumlu katkının olduğu gözlenmektedir (24-26). İnternet bağımlılığı ile akademik başarı algısı arasındaki negatif ilişki bize yüksek akademik başarı algısına sahip öğrencilerin, dikkatlerini ve zamanlarını daha fazla akademik amaçlı aktivitelere yöneltmiş olduklarında internet bağımlılık eğilimlerinin daha düşük düzeyde gözlendiğini; öğrencilerin akademik hedeflerine odaklanmalarının, internet bağımlılığına karşı koruyucu bir faktör olabileceğini düşündürmektedir.

Çalışmamızda öğrencilerin internet kullanım amaçları arasında “sosyal medya” ilk sırada yer almıştır. Bu sonucu destekleyen farklı çalışmalar bulunmaktadır (27, 28).

Çalışmamızdan farklı olarak bazı çalışmalarda internet bağımlılığının erkek öğrencilerde daha yüksek saptandığı bildirilmiştir (27,29-31).

Çalışmamızda, internet ve sosyal medya bağımlılığı ailesinin yanında yaşayan öğrencilerde düşük saptanırken evde yalnız yaşayan öğrencilerde ortalamalar daha yüksek saptanmıştır. Erdoğan ve arkadaşlarının tıp fakültesi öğrencilerinde yaptıkları çalışmada da benzer şekilde öğrenci evinde arkadaşları ile kalanlarda bağımlılık yüksek iken ailesi yanında kalanlarda daha düşük saptanmıştır (32). Sosyal medya bağımlılığıyla ilgili bulgular da düşündürücü. Ailesiyle birlikte yaşayanlarda internet ve sosyal medya bağımlılığının daha düşük olması, bu konuda aile ve çevresel faktörlerin önemini vurgulayabilir. Aile ile yaşamak ve aynı sosyal ortamda bulunmak internet ve sosyal medya kullanımını dengeleyici ve kontrol edici etkisi ile destekleyici olabilmekte ve bu bağımlılıkların azalmasına katkıda bulunabilmektedir.

SONUÇ

Çalışmamızda özellikle, internet bağımlılığının akademik başarı algısı yüksek olanlarda ve interneti akademik amaçlarla kullananlarda; sosyal medya bağımlılığının ise ailesiyle birlikte yaşayanlarda ve interneti akademik amaçlarla kullananlarda daha düşük olduğu saptanmıştır. İnternet bağımlılığı ile akademik başarı algısı arasındaki negatif ilişkide; yüksek akademik başarı algısına sahip öğrencilerin, dikkatlerini ve zamanlarını daha fazla akademik amaçlı aktivitelere yönlendirdikleri için internet ve sosyal medya bağımlılığına daha az eğilim gösterdikleri düşünülebilir. Ailesi ile yaşayan öğrencilerde sosyal medya bağımlılığının düşük olması ailenin ve çevresel etkilerin bağımlılık üzerine olumlu etkisini ortaya koymaktadır. Çalışmamız, internet ve sosyal medya bağımlılığının akademik başarı ve diğer demografik faktörler ile nasıl ilişkilendirilebileceğinin anlaşılmasına yol gösterecektir.

Çalışmamızda iç tutarlılık düzeyi yüksek ölçekler kullanılmış, katılımcıların gönüllü katılımları sağlanarak anketi tam ve doğru bir şekilde cevaplamaları sağlanmıştır. Çalışmamız Covid-19 pandemisi öncesinde gerçekleştirilmiş olup pandemi dönemi ile tıp eğitiminde çok daha yaygın kullanılmaya başlanılan uzaktan eğitim ve hibrid eğitim öğrencilerin akademik amaçlı internet maruziyetlerini çok arttırmıştır. Bu yüzden pandemi sonrasında gerçekleştirilecek farklı ölçme araçlarının da kullanıldığı yeni çalışmaların planlanması aydınlatıcı olacaktır. Planlanacak çalışmaların farklı ve büyük örneklem gruplarında, internet bağımlılığının tanımlanması yanında korunmak için gereken önlemleri de sorgulayan; bireylere sağlıklı yaşam davranışlarını kazandırabilecek uygulamalar ve etkinliklerinin değerlendirmesinin de hedeflenmesi değerli çalışmaların ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

Son yıllarda yaşamış olduğumuz pandemi ve doğal afetler de göstermiştir ki internet etkili

kullanıldığı takdirde hayatın her alanında olduğu gibi eğitim alanında da çok büyük kolaylıklar sağlamaktadır. Tıp fakültelerinden mezun olacak hekim adaylarının da teknolojiyi etkin ve etkili olarak kullanabilmeleri önemlidir. Mezuniyet öncesi tıp fakültesi eğitim müfredatında farklı sınıf düzeylerinde internet ve sosyal medyayı etkili kullanmak ve bağımlılıklar ile ilgili ders, seminer, panel gibi etkinlikler ile öğrencilerin bilgi düzeylerini artırarak farkındalık sağlamak, öğrencilere bu konuda rehberlik ve danışmanlık verebilmek önemlidir.

Teşekkür

Çalışmamıza dahil olan tüm öğrencilerimize teşekkür ederiz.

KAYNAKLAR

- 1.Stats IW. Internet World Stats Usage and Population Statistics (Updated Nov 15, 2023) 2023. 30 Kasım 2023'te erişilmiştir. <https://www.internetworldstats.com/>.
- 2.Stone C, Wang Q. From conversations to digital communication: The mnemonic consequences of consuming and producing information via social media. Topics in cognitive science. 2019;11(4):774-93.
- 3.Türkiye İstatistik Kurumu. Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2020. 05.04.2023 tarihinde erişilmiştir. [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalkı-BilişimTeknolojileri-\(BT\)-Kullanım-Araştırması-2020-33679](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalkı-BilişimTeknolojileri-(BT)-Kullanım-Araştırması-2020-33679).
- 4.Üneri Ö, Tanıdır C. Bir grup lise öğrencisinde internet bağımlılığı değerlendirmesi: Kesitsel bir çalışma. Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi. 2011;24(4):256.
- 5.Morahan-Martin J, Schumacher P. Incidence and correlates of pathological Internet use

among college students. Computers in human behavior. 2000;16(1):13-29.

- 6.Demir Y, Kutlu M. Relationships among internet addiction, academic motivation, academic procrastination, and school attachment in adolescents. International Online Journal of Educational Sciences. 2020;10(5):315-32.
- 7.Erdem Aydın İ. Üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanımları üzerine bir araştırma: Anadolu Üniversitesi örneği. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2016;35:373 - 86.
- 8.Kim JH, Lau C, Cheuk KK, Kan P, Hui HL, Griffiths SM. Brief report: predictors of heavy Internet use and associations with health-promoting and health risk behaviors among Hong Kong university students. Journal of adolescence. 2010;33(1):215-20.
- 9.Ko C-H, Yen J-Y, Chen C-C, Chen S-H, Wu K, Yen C-F. Tridimensional personality of adolescents with internet addiction and substance use experience. The Canadian Journal of Psychiatry. 2006;51(14):887-94.
- 10.Lin SS, Tsai C-C. Sensation seeking and internet dependence of Taiwanese high school adolescents. Computers in human behavior. 2002;18(4):411-26.
- 11.Kim J-S, Chun B-C. Association of Internet addiction with health promotion lifestyle profile and perceived health status in adolescents. Journal of preventive medicine and public health. 2005;38(1):53-60.
- 12.Lam LT, Peng Z-w, Mai J-c, Jing J. Factors associated with Internet addiction among adolescents. Cyberpsychology & behavior. 2009;12(5):551-5.

- 13.Şimşek N, Akça NK, Şimşek M. Lise öğrencilerinde umutsuzluk ve internet bağımlılığı. TAF preventive medicine bulletin. 2015;14(1):7-14.
- 14.Arıkan İ, Tekin ÖF. Tıp öğrencilerinde riskli internet kullanıcılığı ve sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının değerlendirilmesi. Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi. 2017;19(3):173-80.
- 15.Hahn, A., Jerusalem, M. (2001). Internetsucht: Reliabilität und validität in der online-Forschung.
- 16.Şahin, C. & Korkmaz, Ö. (2011). İnternet bağımlılığı ölçeğinin Türkçe uyarlaması. Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, 32, 101-115.
- 17.Şahin, C. (2018). Social media addiction scale - student form: The reliability and validity study. The Turkish Online Journal of Educational Technology,17(1), 169-182.
- 18.Şahin C, Atasoy M, Altun M. Examination of the relationship between life engagement and internet addiction of physical education and sport teacher candidates in terms of different variables. International Journal of Sport Culture and Science. 2016;4(Special Issue 1):111-21.
- 19.Balcı Ş, Gülnar B. Üniversite öğrencileri arasında internet bağımlılığı ve internet bağımlılarının profili. Selçuk İletişim. 2009;6(1):5-22.
- 20.Çaynak HBY, Çöl M, Alıcılar HE. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi İlk 3 Dönem Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı, Depresyon ve Diğer İlişkili Faktörler. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası 2022;75(2):177-187. DOI: 10.4274/atfm.galenos.2022.30085
- 21.Chou W-J, Liu T-L, Yang P, Yen C-F, Hu H-F. Multi-dimensional correlates of Internet addiction symptoms in adolescents with attention-deficit/hyperactivity disorder. Psychiatry research. 2015;225(1-2):122-8.
- 22.Gedam SR, Shivji IA, Goyal A, Modi L, Ghosh S. Comparison of internet addiction, pattern and psychopathology between medical and dental students. Asian journal of psychiatry. 2016;22:105-10.
- 23.Lin I-H, Ko C-H, Chang Y-P, Liu T-L, Wang P-W, Lin H-C, et al. The association between suicidality and Internet addiction and activities in Taiwanese adolescents. Comprehensive psychiatry. 2014;55(3):504-10.
- 24.Baykan Z, Güneş H, Seyfeli Y. Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığı ile akademik erteleme ve akademik başarı arasındaki ilişki. Tıp Eğitimi Dünyası. 2021;20(61):119-34.
- 25.Aman T, Shah N, Hussain A, Khan A, Asif S, Qazi A. Effects of mobile phone use on the social and academic performance of students of a public sector medical college in khyber pakhtunkhwa Pakistan. KJMS. 2015;8(1):99-103.
- 26.Baghianimoghadam MH, Shahbazi H, Boroojeni DM, Baghianimoghadam B. Attitude and usage of mobile phone among students in Yazd university of medical science. Iranian Red Crescent Medical Journal. 2013;15(8):752.
- 27.Soydan Z. Üniversite öğrencilerinin internet bağımlılığı ile depresyon ve yaşam doyumu arasındaki ilişki, İstanbul: Haliç Üniversitesi; 2015.
- 28.Özdemir G. On Dokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinde İnternet

Bağımlılığı ve Depresyon Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi. Ankara: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, 2016.

29.Kır I, Sulak, Şeyda. Eğitim fakültesi öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerinin incelenmesi. Electronic Journal of Social Sciences. 2014;13(51).

30.Usta S. Üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı ve duygusal zeka arasındaki ilişkinin incelenmesi, İstanbul: Beykent Üniversitesi; 2017.

31.Çakır Ö, Ayas T, Horzum MB. Üniversite Öğrencilerinin İnternet ve Oyun Bağımlılıklarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. Journal of Faculty of Educational Sciences. 2011;44(2).

32.Erdoğan AE, Orhon A, Farhadı B, Horat A, Özgül AM, Özkan EB, et al. Tıp Fakültesi Klinik Öncesi Öğrencilerde İnternet Bağımlılığının Sosyodemografik Özellikler İle İlişkisi. Batı Karadeniz Tıp Dergisi. 2019;3(2):52-60.